

ВСТУП

У Христовій Церкві є сім Святих Таїнств, два з яких (Покаяння і Єлеопомазання) установлені для зцілення людини. Саме тому в нашій праці, базуючись на Святому Письмі та богослужбових текстах чину таїнства Єлеопомазання львівського Требника (1925–1926 рр.), ми спробуємо показати, яким є справжнє християнське розуміння зцілення, котре людині дарує Господь.

Слід зазначити, що в 1925–1926 роках за благословенням митрополита Андрея Шептицького, після двадцяти років праці й долання різноманітних перешкод, з'явилося нове видання Требника — однієї з найважливіших літургійних книг, що містить служби, якими Церква супроводжує християнина «від колиски до могили»: Святі Таїнства, похорон, благословення та освячення різних речей. З огляду на важливість цієї богослужбової книги в історії УГКЦ та наше зацікавлення таїнством Єлеопомазання, ми поставили її за ціль нашого дослідження.

Темою нашої дипломної роботи є «Християнське розуміння зцілення у таїнстві Єлеопомазання згідно з Требником митрополита Андрея Шептицького (1925–1926 рр.)». Дослідження є актуальним, оскільки, за допомогою його аналізу ми отримуємо можливість зрозуміти, яким чином таїнство Єлеопомазання діє на духовний і тілесний виміри людини. Також зможемо побачити тісний зв'язок між гріхом і одним з його наслідків — хворобою.

Новизна наукової праці полягає в тому, щоб за допомогою аналізу богослужбових текстів Таїнства представити турботу Церкви над недужим та показати розуміння правдивого зцілення, яке людині подає Всевишній.

Об'єктом нашої дипломної роботи є чин таїнства Єлеопомазання, який міститься у львівському Требнику (1925–1926 рр.) митрополита Андрея Шептицького. Оскільки він являється одним з останніх офіційних видань Требника в УГКЦ та показує, яким було літургійне життя в Галицькій Митрополії у ХХ-му столітті.

Предметом нашого дослідження буде аналіз структурних частин обряду Єлеопомазання, зокрема його молитов, апостольських та євангельських читань, а також його служителів та реципієнтів (осіб, що приймають Таїнство).

Метою нашої наукової праці стане спроба подати християнам правильне розуміння суті таїнства Єлеопомазання, яке спрямоване на оздоровлення людської душі і тіла, а також, щоб змінити помилкову думку, що це Таїнство призначене лише для помираючих.

Завданнями нашої праці є:

- 1) Вказати на біблійне розуміння зцілення людини
- 2) Наголосити на джерелах таїнства Єлеопомазання, зокрема його установлення Христом.
- 3) Показати ранній період Таїнства.
- 4) Проілюструвати структуру чину Єлеопомазання, яка міститься у львівському Требнику (1925–1926 рр.).
- 5) Наголосити на наслідках цього Таїнства.
- 6) Проаналізувати богослужбові тексти чину Єлеопомазання та показати їх

богословський зміст.

З огляду на такі завдання у нашій науковій праці ми використовуватимемо такі методи: аналітичний, синтетичний, порівняльний та описовий. Аналітичний метод стосуватиметься дослідження джерел відомих науковців. Синтетичний — полягатиме в опрацюванні та співставленні думок різних дослідників для цілісного представлення аспектів таїнства Єлеопомазання. Порівняльний метод використовуватиметься для унаочнення деяких відмінностей між Требниками. І описовий метод буде використовуватися у представленні чину таїнства Єлеопомазання, який міститься у Требнику митрополита Андрея Шептицького (1925–1926 рр.).

Наша наукова праця складатиметься із вступу, основної частини, яка міститиме три розділи, котрі в свою чергу, поділятимуться на пункти і підпункти, висновків, додатку, а також списку використаних джерел та літератури.

Перший розділ, «Біблійне та ранньохристиянське розуміння зцілення» складатиметься із трьох пунктів, вводитиме читача у Біблійне та ранньохристиянське розуміння зцілення людини. Натомість перший пункт, в якому містяться ще три підпункти, представить нам розуміння хвороби та її оздоровлення у Старому Завіті. Також тут буде вказано на причини та види захворювань та їх зцілення, котрі є Божою ласкою. У другому пункті, який також поділяється на три підпункти, піде мова про новозавітне розуміння зцілення людини. Тут наголошуватиметься на розумінні хвороби та її оздоровленні на час приходу Ісуса Христа, також представлено Господа, як цілителя людини, й духовне значення хвороби у Новому Завіті. Вже у третьому пункті, який має назву «Розуміння зцілення у Ранній Церкві (I–V ст.)», буде представлено апостолів, які Господньою владою чинили оздоровлення. Також розповідатиметься про установаження таїнства Єлеопомазання та зцілення елеєм у післяапостольські часи, які зафіксовані у творах святих Отців.

У другому розділі, який також складається із трьох пунктів, мова йтиме про звершення таїнства Єлеопомазання згідно з Требником митрополита Андрея Шептицького. У першому пункті читача буде ознайомлено із чином даного Таїнства, його структурою та скороченим варіантом служби. В наступному, другому, пункті буде представлено осіб та відповідне місце для звершення Таїнства. У третьому пункті мова йтиме про служителів Єлеопомазання, зокрема про священників і єпископів та їхню кількість.

У третьому розділі, який має назву «Зміст богослужбових текстів Таїнства та їх богословський сенс», аналізуватимемо такі частини, як апостольські, євангельські читання та молитви. У першому пункті ми детально поглянемо на уривки з апостольських послань, які оповідають про зцілення людини. У другому пункті проаналізуємо «євангельські читання», через які Церква благовістить перемогу Христа над гріхом, недугою і смертю. І вже у завершальному, третьому, пункті ми проаналізуємо молитви, які містяться у чині таїнства Єлеопомазання львівського Требника (1925–1926 рр.), що представляють турботу всієї Церкви над перебуваючим. Також варто зазначити, що в цьому розділі через обмеження в обсязі ми опустимо аналіз піснеспівів (стихир), прокіменів та стихів на «Алилуя», натомість, зосередимося лише на молитвах і читаннях. Важливу роль у нашій праці відіграватимуть Святе Письмо та документи Церкви, до яких належать: Катехизм УГКЦ «Христос — наша Пасха», «Постанови Тридентського собору (1545–63 рр.)», «Постанови провінційного синоду у Замості 1720 р.», «Рішення львівського провінційного синоду 1891 р.», апостольська конституція Римського Папи Павла IV «*Sacram Unctione Infirmorum*» та конституція про святу Літургію «*Sacrosanctum concilium*» Другого Ватиканського собору та інші.

Джерельною літературою нашого дослідження стане львівський Требник митрополита Андрея Шептицького виданий у двох частинах: перша — 1925 р., друга — 1926 року. Допоміжною літературою слугуватимуть праці відомих літургістів, зокрема дослідження владики Гліба Лончини «Требник митрополита Андрея Шептицького (Львів 1925–1926) спроба літургійної віднови» та наукові праці Олексія Катанського, Генадія Нефедова, Миколи Малиновського, Олексія Дмитрієвського, Венедикта Алентова, Міхаеля Кунцлера, Пола Хаффнера та інших. А також твори біблійних екзегетів: Вільяма Барклі, Ніколаса Райта, Генрі Мехена, Михаїла Лузіна та інших, а також біблійні коментарі та енциклопедії.

Додатковими матеріалами слугуватимуть: Евхологійон Барберіні №336, Евхологійон Серапіона (IV ст.), Евхологійон Якова Гоара (XVII ст.), Требник митрополита Петра Могили (Київ 1646 р.) та інші. Також трактати святих Отців та церковних письменників: Тертуліана (+220), Іполита Римського (+235), Орігена (+254), Йоана Золотоустого (+407), Єроніма Стридонського (+420), Кирила Олександрійського (+444), Симеона Солунського (+1429), «Апостольські постанови», «Закон Господа нашого Ісуса Христа» та інші. Окрему групу матеріалів становитимуть словники, до яких належить: «Словник біблійного богослов'я» Ксав'є Леон-Дюфура та «Великий біблійний словник» Волтера Елуела та Філіпа Камфорта.

Щодо термінологічного апарату, то слід зазначити, що до назви таїнства Єлеопомазання ми використовуватимемо синоніми: елеосвячення, Оливопомазання та Соборування, під якими слід розуміти одне і теж. Окремі цитати із Требника (Львів 1925–1926 рр.) буде наведено мовою оригіналу, тобто церковнослов'янською мовою. Що ж до використання інших термінів, то їх буде пояснено у тексті праці.

Однією із труднощів під час написання нашої дипломної роботи стала обмежена кількість необхідної літератури, зокрема про причини відмінностей у Требниках, що стосуються молитов, читань та частин тіла, які потрібно помазувати.

У нашій науковій праці ми не претендуємо на вичерпне розкриття даної тематики, бо усвідомлюємо, наскільки вона є багатогранною та цікавою, як в богословському, так і в науковому аспектах. Ми також сподіваємося, що наша праця стане поштовхом до майбутніх наукових досліджень у галузі літургійного богослов'я.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи нашу дипломну роботу, можемо ствердити, що таїнство Єлеопомазання має Божественне установлення, оскільки сам Христос заповідав Своїм апостолам використовувати елей у лікувальних цілях (пор. Мр 6, 13). Пізніше цю заповідь підтвердив й апостол Яків у своєму соборному посланні (пор. Як 5, 13–14). Таким чином, апостоли, як видно із Соборного послання, використовували не щось нове, але те, що заповідав Господь. Так поступово у Церкві утворився обряд таїнства Єлеопомазання, який ми розглянули на базі львівського Требника митрополита Андрея Шептицького (1925–1926 рр.).

Ми зазначити, що і сьогодні Церква продовжує справу, котру розпочав Спаситель за допомогою таїнства Єлеопомазання. Це таїнство має на меті уділити християнинові особливу благодать зцілення, адже Сам Христос через молитву і помазання пресвітерів Церкви дарує недужому полегшення і спасіння. За допомогою Єлеопомазання недужий духовно з'єднується зі стражданнями Христа, які допомагають йому переносити хворобу. Очевидним є й те, що не кожна людина, яка отримує помазання, зцілюється тілесно, бо

остаточною ціллю людського життя є спасіння, хоча фізичне зцілення також є можливим.

У праці ми наголосили, що хвороба пригадує людині, що вона є смертною. Причиною недуги також може стати відхід від Живого Бога, який є джерелом спасіння. Цей відхід і є хворобою, що веде до смерті, й саме до смерті душі, а не тіла. Спасенне Боже діяння у таїнствах спрямоване на подолання цього відходу і має на меті з'єднати людину із джерелом життя, яким є Господь.

Таким чином, головною метою нашого дослідження було показати Спасительну Божу дію, яка зціляє духовні й тілесні недуги, спричинені гріхом. Адже при помазанні хворого освяченим елеєм на нього сходить Божа благодать, яка лікує його немочі. Тому це Таїнство пропонується особам не як приготування до смерті, але як Таїнство зцілення. Також це можливість призупинити процес духовного помирання, адже вся Церква через собор пресвітерів молиться за його здоров'я. Через величні піснеспіви, молитви та уривки зі Святого Письма, які присутні в обряді Таїнства, Церква вводить потребуючого в глибину Божого милосердя, тим самим показуючи, що Господь є Благий і Чоловіколюбець.

У першому розділі нашого дослідження ми розглянули, яким було розуміння хвороби та її зцілення у Старому Завіті. А в першому пункті цього розділу ми побачили, якими були основні причини та види захворювань на той час. Також зазначили, що зцілення людини — це завжди Божа ласка. Натомість у другому пункті ми проаналізували яким було розуміння зцілення людини у Новому Завіті, зокрема яким було сприймання хвороби до приходу Ісуса Христа. Також поглянули на Христа, як на цілителя людини, і яким було духовне значення недуги в той час. У третьому пункті було представлено зцілення людини у Ранній Церкві, а саме, яким воно було в апостольській та святоотцівській традиції перших п'яти століть. Також у цьому пункті ми продемонстрували устанавлення таїнства Єлеопомазання.

У другому розділі ми розглянули, як на практиці виглядає звершення таїнства Єлеопомазання згідно з Требником митрополита Андрея Шептицького (1925–1926 рр.). У першому пункті цього розділу ми застановилися над чином Оливопомазання, зокрема над його структурою та скороченим варіантом служби. У другому пункті було представлено осіб, які приймають Таїнство, а також місце його звершення. Третій пункт стосувався служителів Соборування та їхньої кількості.

У завершальному, третьому, розділі ми проаналізували богослужбові тексти таїнства Єлеопомазання та вказали на їхній богословський сенс. Перший пункт даного розділу був присвячений аналізу апостольських читань, яких є сім, для ілюстрації страждань і терпінь людини, через які Бог її очищує. Другий пункт, який має назву «Аналіз евангельських читань», мав на меті унаочнити Благую Вість Церкви про перемогу Христа над гріхом, хворобою та смертю. І у заключному, третьому, пункті ми проаналізували молитви, які містяться у чині таїнства Єлеопомазання, котрі представляють турботу всієї Церкви над потребуючим.

Завданням нашої праці було показати християнське розуміння зцілення у таїнстві Єлеопомазання. Саме тому в нашому дослідженні ми вказали на біблійне розуміння зцілення людини; наголосили на джерелах цього святого Таїнства, зокрема про його устанавлення Христом; показали його ранній період; проілюстрували структуру чину Єлеопомазання, яка міститься у Львівському Требнику (1925–1926 рр.); наголосили на наслідках цього Таїнства; проаналізували богослужбові тексти чину Єлеопомазання та

показали їх богословський зміст.

Таким чином, зі сторінок нашої праці можна зробити висновок, що завданням людини є віднайти духовний зв'язок між своєю недугою і гріхом, адже вміння побачити причину проблеми сприяє швидшому її вирішенню. І священнослужителі, в свою чергу, мають обов'язок навчити своїх вірних споглядати на власні проблеми духовними очима. Що дасть їм можливість застановитися над своїм життям і поставити правильне запитання: не «за що?», а «навіщо мені це?», «що Господь хоче мене тим навчити?» Бо Творець, як мудрий педагог, вчить людину на її ж помилках, щоб навіть через хворобу привести її до спасіння.

Однією із труднощів з якими ми зустрілися під час написання нашої дипломної роботи стала праця із деяким древніми книгами, які написані нерозбірливим письмом та іноземними мовами. Також обмежена кількість необхідних матеріалів про походження необхідних молитов та читань, які містяться в структурі таїнства Єлеопомазання.

Отож, на завершення можна додати, що наша праця є скромним внеском у богослов'я Святих Таїнств та не претендує на вичерпне розкриття даної проблематики, лише частково її пояснює, для того, щоб заохотити інших науковців до майбутніх, глибших досліджень у цій галузі.